

4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Toimintakulttuuri

Perusopetuksen toimintakulttuuri pohjautuu luvussa kaksi kuvattuihin yhteisiin arvoihin ja käsitykseen oppimisesta. Arvot ja oppimiskäsitys tulevat näkyviksi kouluyhteisön jokapäiväisessä toiminnassa ja kaikissa koulun toiminnan kehittämistä ohjaavissa valinnoissa. Yhteisen työn perustana on joustavuus, luottamus ja arvostaminen. Arvostaminen vahvistuu yhdessä ajattelemalla, keskustelemalla ja arvoja luotaamalla. Laadukas toimintakulttuuri perustuu yhteisön kaikkien jäsenten osallisuuteen. **Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan.**

Opetuksessa huomioidaan paikalliset erityispiirteet ja pedagogiset painotukset sekä käytetään monipuolisia, oppilaan oppimisen tarpeet huomioivia, työtapoja. Oppilaille annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa työtapojen valintaan ja kehittämiseen, jolla on tutkitusti oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulumotivaatiota lisäävä vaikutus.

Jokainen koulu täsmentää oman toimintakulttuurinsa sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet ja yhteiset toimintaperiaatteet (**järjestyssäännöt**) lukuvuosisuunnitelmaan.

Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten oppilaat ja huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen, sekä mitä muuta yhteistyötä, ja keiden toimijoiden kanssa, tehdään toimintakulttuurin kehittämiseksi. Tavoitteena on, että jokaisessa koulussa on vahva yhteisöllinen toimintakulttuuri. Yhteisöllistä toimintakulttuuria tukevia rakenteita ja toimintamalleja kehitetään rehtorin johdolla.

Toimintakulttuuria arvioivasta keskustelusta tehdään arkipäiväistä yhteisen ymmärryksen saavuttamiseksi. Asian varmistamiseksi pyritään varaamaan riittävästi yhteissuunnittelu-aikaa kuukaudessa oppimisen ja koulunkäynnin tuen asioille.

Opetuksessa huomioidaan paikalliset erityispiirteet ja pedagogiset painotukset sekä käytetään monipuolisia, oppilaan oppimisen tarpeet huomioivia, työtapoja. Oppilaille annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa työtapojen valintaan ja kehittämiseen, jolla on tutkitusti oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulumotivaatiota lisäävä vaikutus.

Tavoitteena on myös vahvistaa oppilaiden liikunnallista elämäntapaa osana oppimisen edellytysten ja hyvinvoinnin tukemista.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toimeenpanoon ja kehittämiseen on Vihdin perusopetuksessa varattu 1.8.2025 voimaan tulevan uuden perusopetuslain edellyttämä määrä opettajan virkoja, määräaikaaisia tuntiopettajia sekä koulunkäynninohjaajia. Koulunkäynninohjaajat toimivat joko luokkakohtaisina ohjaajina tai henkilökohtaisina ohjaajina. Resurssien laskennassa on varmistettu, että oppilaat saavat oppimiseensa myös lain edellyttämän määrän ryhmäkohtaista tukea 0,122h/oppilas/vko sekä tarvittaessa yksilökohtaista tukea.

Rehtori johtaa koulun toimintakulttuurin kehittämistä niin, että kaikki koulun toimijat sitoutuvat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toimeenpanoon ja kehittämiseen, jotka on tarkemmin kuvattu luvussa seitsemän.

Toimintamalleja tarkennetaan ja arvioidaan koulukohtaisesti lukuvuosisuunnitelmissa. Kehittämisen ja toteutumisen arvioinnin avuksi lukuvuosisuunnitelmaan luodaan arviointityökalu, jonka avulla pohditaan, toimivatko oppimisen edellytyksiä tukevat järjestelyt koulussa, mitä kehitetään ja tarvitaanko asian pohtimiseen koulun ulkopuolista apua ja osaamista. Rehtori vastaa myös koulukohtaisen oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen resurssin kohdentamisesta.

Kuntatasolla erityistä huomiota kiinnitetään ryhmäytymisen tukemiseen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen, kielitietoisuuteen, oppilaiden tuen tarpeiden tunnistamiseen ja oppimisen taitojen tukemiseen. Näihin kohdennetaan koulutusta sekä pedagogisen johtamiseen tukea.

Toimintakulttuurin jatkuvuus esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksen eri vaiheissa turvataan nivelvaiheittomien avulla. Eskarista ekalle – ja alakoulusta yläkouluun -tiimit suunnittelevat ja toteuttavat vuosittaisen esiopetuksesta perusopetukseen ja alakoulusta yläkouluun siirtymiseen. Tavoitteena on tiedonsiirron hyvä järjestäminen ja oppilaiden tuen tarpeiden yhteinen arvioiminen, jotta tuki ja oikeanlainen oppilaan tarpeiden huomioiminen jatkuisi seuraavalla asteella. Yhteisen keskustelun avulla varmistetaan, että yhteisöjen käytännöt ja periaatteet ovat oppilaan näkökulmasta riittävän yhteneväiset.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut sekä perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt on tarkemmin kuvattu luvussa seitsemän paikallisesti päätettävissä asioissa.

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen on koko koulu yhteisön yhteinen tehtävä. Onnistunut toteutus perustuu suunnitelmallisuuteen, arviointiin, henkilöstön ja oppilaiden osallistamiseen sekä kunnan tarjoamiin rakenteellisiin ja pedagogisiin tukitoimiin. Kehittäminen on jatkuva prosessi, joka vahvistaa hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista kaikissa Vihdin kouluissa.

Koulun toimintakulttuuri perustuu liikkumista edistävien rakenteiden ja oppimisympäristöjen tavoitteelliseen kehittämiseen. Tavoitteena on luoda koulupäivä, jossa liikkuminen on luonteva osa oppimista, hyvinvointia ja vuorovaikutusta. Liikunnallisen koulupäivän rakentaminen edellyttää johdonmukaista suunnittelua, henkilöstön osaamista, oppilaiden osallisuutta sekä kunnan ja koulu yhteisöjen yhteistä sitoutumista. Kotien merkitys lasten liikunnallisen elämäntavan ja hyvien liikuntatottumusten kehittymiseen on tärkeä.

Rehtori vastaa siitä, että koulussa sovitut tavoitteet, vastuut ja toimenpiteet kirjataan selkeästi koulun asiakirjoihin, kuten lukuvuosisuunnitelmaan. Toiminnan tukena käytetään liikunnan vuosikelloa, joka ohjaa suunnittelua ja mahdollistaa yhteisten toimintatapojen vahvistamisen.

Opetusjärjestelyt ja resursointi

Opetuksen järjestäjä osoittaa tarvittavat resurssit liikunnallisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Kunta varaa erillistä määrärahaa oppimisympäristöjen, liikuntatilojen ja -välineistön parantamiseen sekä koulun arjen rakenteisiin, jotka tukevat aktiivista koulupäivää.

Kouluilla toimii opetushenkilöstöstä nimetyt liikuntavastaavat, ja aktiivisia välitunteja tuetaan välkkäliikuttajatoiminnalla. Kunnan liikunnanohjaajien monipuolista osaamista hyödynnetään kouluilla. Hankerahoitteista henkilöstöä käytetään mahdollisuuksien mukaan toiminnan tukena. Tavoitteena on kuitenkin kehittää pysyviä ja pitkäjänteisiä ratkaisuja.

Liikuntatilojen ja muiden oppimisympäristöjen käyttö suunnitellaan yhdessä koulutoimen ja tilapalvelujen kanssa. Koulujen yhteinen vuosikello tukee resurssien tarkoituksenmukaista ja ennakoivaa käyttöä.

Osaaminen, rakenteet ja yhteistyö

Liikkumista edistävä toimintakulttuuri edellyttää henkilöstöltä pedagogista osaamista, turvallisuustietoisuutta ja valmiuksia käyttää toiminnallisia opetusmenetelmiä eri oppimisympäristöissä. Henkilöstölle tarjotaan myös tarvittavaa koulutusta.

Liikkumista tukevia rakenteellisia ratkaisuja ovat muun muassa:

- pitkät ja toiminnalliset välitunnit
- toiminnalliset oppitunnit ja sähköisten oppimateriaalien taukoliikuntasisällöt
- oppimisympäristöjen joustava ja monipuolinen käyttö
- tilojen yhteiskäyttö ja tarkoituksenmukainen jakaminen
- koulupäivään sisältyvä Hobby Hour -harrastustoiminta ja koulujen kerho- sekä iltapäivätoiminta
- yhteistyötä tehdään ja edelleen kehitetään nuorisopalvelujen, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen (LUVN) ja paikallisten liikuntaharrastustoimijoiden, ml. liikuntapaikkayrittäjien, kanssa.

Järjestyssäännöissä huomioidaan koulun toimintakulttuurin tavoitteet, kuten mobiililaitteiden käyttöä koskevat linjaukset.

Liikunnallista elämäntapaa edistävän toimintakulttuurin kehittäminen ja arviointi

Koulun toimintakulttuurin kehittämisen keskiössä on pedagoginen johtajuus. Tavoitteena on luoda toimintaympäristö, jossa liikkuminen integroituu luontevasti koulun arkeen tukien kokonaisvaltaista hyvinvointia; oppimista, jaksamista, kaveritaitoja ja yhteisöllisyyttä.

Kehittämisen painopisteitä ovat:

- henkilöstön sitouttaminen ja yhteinen suunnittelu
- oppilaiden osallisuuden vahvistaminen esimerkiksi välituntiliikunnan ja toimintojen suunnittelussa
- toiminnallisten työskentelytapojen kehittäminen oppitunneilla
- liikuntamyönteisen ja kannustavan ilmapiirin rakentaminen
- moninaisten oppijoiden ja liikkujien tarpeiden huomioiminen
- koulujen yhtenäiset ja tavoitteelliset toimintatavat.

Arviointi on jatkuvaa ja monilähteistä. Se perustuu:

- vuosittaiseen Liikkuva koulu -nykytilan arviointiin
- Move!-mittausten tuloksiin
- kouluterveys- ja hyvinvointikyselyihin
- koulukohtaisiin arviointeihin ja kehittämiskeskusteluihin.

Arviointitieto ohjaa koulutuksia, välinehankintoja, tilaratkaisuja ja koulukohtaisia kehittämistoimia.

Oppimisympäristöt ja työtavat liikunnallisen elämäntavan edistämässä

Oppimisympäristö ymmärretään laajasti: tiloihin kuuluvat sisä- ja ulkotilat, lähialueet sekä digitaaliset ympäristöt. Oppimisympäristöjen suunnittelussa painotetaan monipuolisuutta, turvallisuutta ja liikkumista mahdollistavia ratkaisuja.

Paikallisia tavoitteita ovat:

- tilojen ja välineiden toimivuus ja riittävyys
- oppilaiden osallisuus ympäristöjen ja toimintojen suunnittelussa
- tilojen sujuva yhteiskäyttö ja yhteistyön vahvistaminen tilapalvelujen kanssa
- turvallisuuden varmistaminen kaikissa oppimisympäristöissä
- henkilöstön osaaminen toiminnallisten ja liikunnallisten työtapojen käytössä.

Oppituntien tauottaminen, pitkät välitunnit sekä Liikkuva koulu -materiaalit ja digitaaliset taukoliikuntasisällöt tukevat oppilaiden aktiivisuutta.

Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet liikunnallisen elämäntavan edistämässä

Toiminnalliset ja kokemukselliset työtavat tukevat oppiaineiden välistä yhteistyötä ja opetuksen eheyttämistä. Liikunnallisuus huomioidaan osana arjen oppimista ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteutusta.

Oppimisympäristöt ja opetuksen eheyttäminen

Koulussa hyödynnetään pedagogisesti monipuolisia työtapoja ja oppimisympäristöjä, jotka tukevat oppilaiden oppimista ja hyvinvointia. Oppiainekohtaisissa luvuissa on tarkennettu oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet.

Opetus järjestetään osin ainejakoisena ja osin eheyttynä. Eheyttäminen tarkoittaa sitä, että opiskellaan oppiainerajoja ylittäviä sekä ongelmakeskeisiä aihekokonaisuuksia. Varhaiskasvatuksessa tästä käytetään termiä kokonaisvaltainen opetus. Lähtökohtana ovat todellisen maailman ilmiöt, joita käsitellään kokonaisuuksina ja aidoissa konteksteissa. Oppimisen tavoitteena on ymmärtäminen ja opetus lähtee liikkeelle oppijoiden kiinnostuksen kohteista sekä itse asettamista kysymyksistä.

Eheytyksen keinoja ovat esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopettajuus sekä ohjaajien kanssa tehtävä yhteistyö; jaksottaminen, teemapäivät/tapahtumat, sekä monialaiset oppimiskokonaisuudet.

Eheytyksessä on tärkeää tehdä yhteistyötä hyvässä hengessä sekä sitoutua yhteiseen tekemiseen. Toisten huomioiminen, myönteisen palautteen antaminen ja se, että kaikilla on mahdollisuus ja halu vaikuttaa ja kantaa vastuuta edesauttavat eheyttämistä.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Monialaiset oppimiskokonaisuudet eheyttävät opetusta yhdistämällä eri oppiaineiden sisältöjä. Paikalliset monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteet ovat perusteiden luvun 4.4. mukaiset. Koulukohtaisesti toteutettava eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet sovitaan yhdessä lukuvuosisuunnitelmaa tehdessä.

Kunnan tasolla on mahdollista päättää yhteisistä teemoista, joista monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan. Jos jonakin vuonna yhteistä teemaa kunnan tasolla ei ole, koulukohtaisesti voidaan toteuttaa monialaisia oppimiskokonaisuuksia koulun oman kiinnostuksen, resurssien sekä sidosryhmäyhteistyön puitteissa.

Koulukohtaisesti on tärkeä määritellä eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteistyötä ja työnjakoa koskevat toimintatavat oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Oppiaineet valitaan kulloisenkin aiheen edellyttämällä tavalla. Kuitenkin huolehditaan siitä, että kaikki oppiaineet ovat vuorollaan mukana oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa.

Koulun lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan monialaisen oppimiskokonaisuuden teemat (mikäli kunnassa ei ole päätetty kaikille kouluille yhteisistä teemoista), oppimiskokonaisuuksien tavoitteet ja sisällöt, osallistuvat oppiaineet, toteutustavat ja oppimisympäristöt, oppilaiden osallisuuden muodot ja arvioinnin käytännöt.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet voivat olla harkinnan mukaan eripituisia: päiviä, kuukausi, koko lukuvuosi, laskennallisesti 1h/viikko, toteutus on koulukohtaista. Opetushallituksen suositus on yhteensä 1 vk/vuosi riippuen oppilaan vuosiviikkotuntimäärästä. Joustavaa oppilaiden ryhmittelyä voidaan käyttää oppimisen tukena.

Oppilaat ovat mukana kokonaisuuksien ideoinnissa ja suunnittelussa.

Tavoitteet ja sisällöt

Tavoitteena on, että oppilaat valitsevat opettajan kanssa monialaisen oppimiskokonaisuuden/kokonaisuuksia. Tavoitteena on, että kokonaisuus nousee oppilaiden omista kiinnostuksen kohteista ja kysymyksistä.

Sisällöt ovat kunnan ja koulun arvojen, oppimiskäsityksen ja toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia. Arvoina voivat olla esimerkiksi oppimiskokonaisuuksien autenttisuus, kokonaisvaltaisuus ja laaja-alaisen osaamisen kehittyminen.

Monialaisen oppimiskokonaisuuden tavoitteet ja sisällöt kuvataan koulukohtaisessa lukuvuosisuunnitelmassa.

Arviointikäytännöt

Oppilaat ja opettajat yhdessä osallistuvat monialaisten oppimiskokonaisuuksien arviointiin.

Laaja-alainen osaaminen on punottu oppiaineiden tavoitteisiin, joten monialaisia oppimiskokonaisuuksia suunniteltaessa opettaja poimii omasta oppiaineesta ne tavoitteet, mitä haluaa painottaa kyseisen oppimiskokonaisuuden aikana arvioinnissa ja suunnittelee arvioinnin toteutuksen sen mukaan

(formatiivisena prosessin arviointina: itsearviointina, vertaisarviointina; ja summatiivisena arviointina (opitun sisällön arviointina)).

Oppilaille annetaan palautetta työskentelystään oppimiskokonaisuuden aikana ja oppilaan osoittama osaaminen otetaan huomioon oppiaineissa annettavaa sanallista arviota tai arvosanaa muodostaessa.

Toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen

Jokainen koulu huolehtii siitä, että jokainen oppilas osallistuu monialaiseen oppimiskokonaisuuteen vuosittain. Koulun omassa arviointi-keskuksessa vuosittain arvioidaan ja kehitetään monialaisia oppimiskokonaisuuksia opiskeluhaullollisten tavoitteiden ohella.

Yrittäjyyskasvatus

Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen. Heitä ohjataan ikäkaudelle sopivin keinoin näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa. Perusopetuksen aikana oppilaita kasvaa yritteliäitä ja he oppivat taloudellista vastuullisuutta tulevaisuutta varten. Oppilaat pääsevät tutustumaan koulun eri ammatteihin ja koulun ulkopuoliseen työelämään esimerkiksi työelämään tutustumisjaksoilla (TET) ja Yrityskylässä.